

Citation style

Pánek, Jaroslav: Rezension über: Karel Bláha, Jednota. Od začátku českého tisku v Chorvatsku do roku 2015, Daruvar: NVI Jednota, 2016, in: Český časopis historický, 2018, 1, S. 309-311, DOI: 10.15463/rec.1256102519

český časopis historický

copyright

This article may be downloaded and/or used within the private copying exemption. Any further use without permission of the rights owner shall be subject to legal licences (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

Autoři se ve sborníku věnují také vývoji muzejnictví pod taktovkou nacistů v dalších zemích. Nejedná se pouze o popisy obsahů, ale také o rozbor vizualizace jednotlivých témat – jako na příkladu výstavy „Neue Werkstoffe – Neue Wege“ v mnichovském „Deutsches Museum“ v roce 1935, „Geht mir vier Jahre Zeit“ z roku 1937 v Berlíně, „Das seelische und körperliche Erscheinungsbild der Juden“ v roce 1939 ve vídeňském Naturhistorisches Museum, nebo „Der Feldzug in Polen“ v roce 1940 v berlínském Zeughaus.

Důležitým fenoménem, který v článcích zvláště z období války postupně akcentuje, je nacistická loupež uměleckých děl z celé Evropy. Ale nejde jen o „ukradení“ výtvorů, nýbrž o zcizení kulturních odkazů celých epoch, jak ukazuje kapitola Paula Kahla „Geschaffen durch die Hochherige Unterstützung des Führers und Reichskanzlers Adolf Hitler. Das Weimarer Goethe-Nationalmuseum in der Zeit des Nationalsozialismus“. „Goethovo národní muzeum“ ve Výmaru, jehož stavební rozšíření proběhlo v roce 1935, bylo vůbec prvním nově vystavěným muzeem pod nacistickou vládou. Akci navíc osobně spolufinancoval Adolf Hitler. Vůdcův zájem sice spočíval ve vyzdvihnutí Goetha jako průkopníka, ale současně měl vrcholného umělce upozadit jako představitele výmarského humanismu a liberalismu (výmarského ducha) oproti pruskému militarismu (ducha Postupimi). Hitler se následně výrazně orientoval na vyzdvížení jiného velikána, ve kterém nacisté spatřovali pramen své mentality, ve Friedrichu Nietzsche, jehož nové muzeum ve výmarské čtvrti Silberblick „vůdce“ v roce 1938 sponzoroval a opakovaně navštívil. Není nutné zvyrazňovat kontrast Goethova domu, Výmaru spojeného s nacisty nenávi-

děnou Výmarskou republikou a svého času největšího koncentračního tábora v nedalekém Buchenwaldu. Kahlovy závěry ukazují, jak dlouho trvá, než se symbolická místa a osobnosti zbaví zamlčování nepohodlné minulosti.

Kniha je vybavena nejen podrobným poznámkovým aparátem, ale velice rozsáhlým seznamem literatury. Jednotlivé příspěvky mají sice rozdílnou kvalitu a hloubku zpracování i v závislosti na dochované pramenné základně, čtenář však získá přehled o problematice z několika nacisty okupovaných zemí.

Vojtěch Kyncl

Karel BLÁHA

***Jednota. Od začátku českého tisku
v Chorvatsku do roku 2015***

Daruvar, NVI Jednota 2016, 240 s.,
ISBN 978-953-6607-96-9.

Téměř nepozorovaně se rozvíjí jedna větev českého dějepisce, která vyrůstá z kulturní a vědecké činnosti velice vitální české menšiny v Chorvatsku. Vzniká především badatelskou prací pedagogických pracovníků a redaktorů místního tisku, kteří mají zpravidla univerzitní vzdělání humanitního typu a jsou disponováni k tomu, aby překročili rámec historické vlastivědy. Značná část prací je věnována novějším a soudobým regionálním nebo lokálním dějinám, přičemž tématem se mnohdy stává historizace života místních komunit a spolkové činnosti, zejména „besed“, jež vycházejí z obrozené tradice, ale své národně osvětové úkoly plní i ve 21. století. Další skupina prací je věnována významným osobnostem české menšiny a zároveň česko-chorvatských vztahů, což nedávno vedlo dokonce k vydá-

ní dvousvazkového biografického slovníku (referát v ČČH 114, 2016, s. 840–841). Nutno zdůraznit, že vědecké ambice představitelů menšiny se odrážejí i v pěstování kritické reflexe těchto prací ve vědecké ročence Přehled kulturních a historických, literárních a školských otázek, který vychází již od roku 1962.

Nejnovější souhrnná monografie se zaměřuje na hlavního institucionálního nositele české menšinové kultury v Chorvatsku – Novinovou a vydavatelskou instituci Jednota v Daruvaru. Autorem publikace je dlouholetý redaktor stejnojmenného krajského týdeníku Karel Bláha, který již vydal řadu publikací historických, ale také beletristických, což je kombinace v menšinovém prostředí dosti častá.

Jádro knihy tvoří šest historických kapitol. První z nich podává základní informace o krajském tisku v letech 1911–1946 (efemérní listy, významný týdeník Jugoslávští Čechoslováci, partyzánský tisk z doby druhé světové války), další kapitoly pojednávají o vývoji v pěti periodách existence Jednoty od založení roku 1946 až téměř do současnosti. Autor v nich podává přehled vývoje nakladatelství a jeho ústředního časopisu nejen zasvěceným pohledem zevnitř (organizace, financování, redakce, tiskárna atd.), ale také se zřetelem k proměnám vnějších podmínek – politické situace v Jugoslávii a v Chorvatsku, ale i v Československu a Česku, což mělo přímý dopad na českou menšinu. Do zdánlivého mikrokosmu města Daruvaru a okolí se promítly problémy spjaté s poválečnou hospodářskou tísň, reemigrací části krajanů do Československa, s roztržkou mezi Jugoslávii a sovětským blokem roku 1948, s pražským jarem a následky okupace Československa, s rozdělením Československa, rozpadem Jugoslávie

a občanskou válkou na území Slavonie. Přes všechny problémy se slavonským Čechům podařilo vybudovat silnou krajskou infrastrukturu s nakladatelstvím a řadou publikací periodických (vedle týdeníku Jednota založili a udrželi také měsíčník Dětský koutek, beletristickou přílohu Studnice, Český lidový kalendář a vědeckou ročenku Přehled) i knižních (české školní učebnice, dětská literatura, knihy poezie a prózy místních autorů, odborné monografie, příležitostné tisky).

Znáčná pozornost je v knize věnována čelným osobnostem, mezi nimiž zvláště vynikli vysokoškolský profesor Josef Matušek, který dodal vydavatelské činnosti Jednoty nadregionální a mezinárodní rozměr, a jeho pokračovatelé (mj. Jiřina Staňová, Libuše Stráníková a další), kteří získali univerzitní vzdělání v Praze a dokázali i za obtížných podmínek udržet a rozvinout spolupráci s kolegy v „normalizovaném“ Československu. O redaktorech, fotoreportérech, ilustrátorech, graficích a tiskařích, ale i administrativních pracovnících Jednoty pojednávají biografická hesla doprovázená jejich portréty. Důležitým doplňkem je bibliografie knižních publikací nakladatelství Jednota, na nichž se podíleli přední krajanští pracovníci. Text doprovázejí stovky dokumentárních ilustrací, které zachycují jak prostředí a osobnosti české menšiny, tak i ukázky krajských tiskovin.

Řada publikací Jednoty dosáhla ohlasu i u nás. Zejména týdeník Jednota sehrával v období pražského jara a krátce po něm pozoruhodnou úlohu v československo-jugoslávských vztazích. Přinášel informace, které odrážely jugoslávský pohled na vývoj v Československu a které byly už po srpnu 1968 v pražských časopisech nepublikovatelné. Právě v roce 1969 stoupl počet vý-

tisků časopisu z průměrných 2000 (1966) na 8780, z čehož se do Československa distribuovalo 6830 výtisků, tedy více než tři čtvrtiny nákladu. S nástupem husákovské „normalizace“ vznikly takové politické překážky, že od května 1970 bylo zasílání předplatitelům zastaveno (náklad se vzápětí snížil na 2050 kusů) a pouze jednotlivci měli možnost dostávat od redakce jednotlivá čísla, z nichž některá navíc konfiskoval cenzurní Úřad pro tisk a informace v Praze.

Pro českou komunitu v Chorvatsku znamená Jednota už sedm desetiletí mnohem víc než jen časopis a nakladatelství. Je to kulturní a intelektuální centrum rozvětveného krajanského života. Velký význam Jednoty lapidárně vyjádřil jeden ze zasvěcených posuzovatelů: „Těžko bychom si českou menšinu bez našeho nakladatelství vůbec mohli představit. Platí samozřejmě i opak. Myslím si, že by nebylo přehnané na základě monografie usoudit, že menšina vytvořila Jednotu, a Jednota zásadně pomohla dotvořit menšinu“ (Alen Matušek, Přehled kulturních a historických, literárních a školských otázek 35, Daruvar 2017, s. 136). Těmto slovům lze dát za pravdu i při kritickém pohledu zvenčí. Publikace Karla Bláhy, autora patřícího k nejstarší dnes aktivní generaci krajanů, je zpracována způsobem, který by sloužil ke cti i velkým nakladatelským domům. Její vnější podoba svědčí o tom, že se redakce a designu ujala mladá generace, která se odpoutala od výtvarně poněkud jednotvárných starších publikací a zpracovala historickou tematiku vizuálně atraktivním, ale zároveň velice kultivovaným způsobem. U komplexně pojaté knihy, která přináší značné množství informací, bude však čtenář postrádat jednak dostatečně vypovídající (identifikační) popis některých ilustrací, jednak – což je zvláště důležité – důkladný

osobní rejstřík. Neuškodilo by zařadit kromě chorvatského souhrnu i anglické resumé, které by přiblížilo hlavní publikační výsledky české menšiny v Chorvatsku širšímu srovnávacímu výzkumu. Přes drobné výhrady lze říci, že si Jednota v této krásné knize postavila důstojný pomník.

Jaroslav Pánek